

Posudek na diplomovou práci Aleny Vantové Fungování Sekretariát pro věci církevní 1967-1989

Diplomová práce Aleny Vantové o působení Sekretariátu pro věci církevní (SPVC) mezi lety 1967 a 1989 poskytuje přehled hlavních témat, kterými se SPVC v letech normalizace zabýval. Autorka formuluje záměr své práce takto: „Táto práca sa sústredila na fungovanie, vnútornú štruktúru a naplň Sekretariátu pre veci cirkevné, ktorý mal na starosti aplikáciu rozhodnutí Ústredného výboru Komunistickej strany Československa“ (str. 8). Takový záměr je chvályhodný už kvůli tomu, že doposud neexistuje žádná souvislá studie k SPVC nebo jeho předchůdcům. Některé dílčí aspekty byly předmětem zkoumání (např. Zdeněk Demel, Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945–1989 na příkladu jihočeského regionu, Brno: CDK, 2008; Stanislav Balík, Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno: CDK, 2007; Cuhra, Jaroslav: Církevní politika KSČ a státu v letech 1969 – 1972, Sešity ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, vol 32. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1999), ale „dějiny státních útvarů na dozor nad církvemi za komunistické diktatury“ nebyly sepsány. V praxi se autorka ovšem zajímá především o poslední aspekt, tj. o náplň práce SPVC. Navíc je záběr zúžen hlavně na Českou socialistickou republiku v rámci federativní ČSSR. Práce tedy není doplnění dosavadního bádání, ale spíše stručné shrnutí.

Pramenný základ práce tvoří kromě omezeného počtu publikací, které jsou relevantní pro téma, také samotný archivní fond SPVC, který je uložen v Národním archivu jako součást fondu Ministerstva kultury ČSR. První část tohoto rozsáhlého fondu obsahuje materiály k samotnému SPVC, jeho vnitřní strukturu, fungování a komunikaci. Poskytuje pohled do světa církevních tajemníků z perspektivy pražské centrály. Jako hlavním zdrojem používá autorka soubor rozsáhlých zpráv, které SPVC pravidelně poslal na Ústřední výbor KSČ. Obsahují analýzu situace církevního života v Československu v určitém období.

Autorka člení práci v návaznosti na strukturu těchto zpráv. První kapitola pojednává stručně o vzniku a některých specifikách SPVC, o situaci církevní politiky kolem roku 1968 a po něm a o zprávách pro ÚV KSČ. Popisuje stručně obsah těchto zpráv. Druhá část pak podává přehled o tom, jak se SPVC snažil kontrolovat Římskokatolickou církev a její některé části (Sdružení katolického duchovenstva - Pacem in Terris, řeholní řády), a Českobratrskou církev evangelickou. Líčí, jak komunistický stát použil které nástroje k prosazování svého

záměru a s jakým dopadem. Druhá část je víc založená na sekundární literatuře, než je záhodno pro práci, která chce především stát na archivních pramenech.

Ačkoli práce nepřináší nové poznatky, je dobrým souhrnem dosavadního obrazu o církevní politice v období normalizace. Lze ale formulovat tyto námitky k jejímu provedení:

1. Práce vychází jen z jednoho kartonu fondu SPVC, konkrétně č. 2. Ta obsahuje především zprávy pro ÚV KSČ a další strategické dokumenty, a je tedy klíčová pro pochopení způsobu práce SPVC a jeho přístupu či postupu v některých otázkách. Neobsahuje ovšem dokumenty o vnitřních poměrech a strukturách SPVC, o obsazení jednotlivých postů, o zaměstnancích, o komunikaci s krajskými církevními tajemníky, o každoročních schůzích, které tito tajemníci měli, které se vyskytují v jiných kartonech fondu SPVC. Práce se tudíž nezabývá otázkou vnitřního života SPVC, ale klade důraz na náplň jeho práce, na záměry a jejich realizaci a na jeho pohled na církve.

2. Logicky proto autorka přináší pohled komunistického režimu na církevní život v daném období. Jelikož dokumenty tento pohled dobře vystihují, a autorka ho pozorně sleduje a předkládá, změnil se záměr diplomové práce. V důsledku závislosti na omezeném počtu archivních dokumentů se předmětem práce staly cíle církevní politiky komunistické diktatury 1967-1989, místo fungování úřadu na dozor nad církvemi. Je ve svém záběru proto výrazně omezená.

3. Slabinou diplomové práce je interpretace předmětné látky nebo její absence. V práci chybí konfrontace mezi tím, jak viděla SPVC vývoj v církvích, a tím, jak církve nebo její části své kroky odůvodňovaly. Chybí taktéž analýza ideologického základu komunistické církevní politiky a jeho dopadu na přístup SPVC. Chybí úvaha nad tím, jestli byl SPVC ve svém prosazování strategických rozhodnutí úspěšný (a proč), nebo jestli jeho snaha selhala (a proč).

4. Seznam literatury má některé nedostatky. Chybí nadpis nad primárními prameny. Státní ústřední archiv má být správně Národní archiv ČR. Není uvedena část fondu SPVC, ze které autorka především čerpala.

Pod hlavičkou „Sborníky“ jsou uvedené publikace, z jejichž částí či dílčích studií autorka čerpala. Je třeba uvést konkrétní studie či články.

5. Na str. 31 se vyskytuje překlep: Jan Nepomuk Nemann má být správně Neumann.

Doporučuji práci k přijetí a navrhuji jako hodnocení C až D.

Praha, 9.9.2013

Peter Moréc